

УДК 658

JEL Classification: C40, E20, L60

Погребняк А.Ю.*к.е.н., ст. викладач КПП ім. Ігоря Сікорського***Медведєва А.Д.***студентка КПП ім. Ігоря Сікорського*

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглядається ефективність як один з ключових аспектів функціонування підприємства в ринковому середовищі. Доведено, що важливою передумовою зростання ефективності (продуктивності) виробництва на підприємствах є достатній рівень розвитку і активна діяльність різноманітних інституцій ринкової, виробничої і соціальної інфраструктури. Рівень економічної та соціальної ефективності виробництва залежить від численних чинників, що її визначають. Виокремлено класифікаційні ознаки чинників зростання ефективності.

Розглянуто методичні підходи щодо здійснення оцінки ефективності. Визначено, що для оцінки ефективності діяльності підприємства необхідно базуватися на аналізі багатьох фінансових показників, таких як чистий прибуток, рентабельність реалізації, ринкова вартість підприємства. Проте, при формуванні списку фінансових коефіцієнтів, на підставі яких потрібно ухвалювати стратегічні розв'язки, необхідно брати до уваги переваги та недоліки використання цих показників на практиці.

Доведено, що показники ефективності, можливість її застосування та оцінки ефективності заходів проводяться з метою розвитку підприємства. Але оцінки фінансових показників замало, необхідно і звертати значну увагу показникам, які відображають сам процес виробничо-господарської діяльності підприємства.

Ключові слова: підприємство; ефективність; результативність; чинники ефективності; продуктивність.

Постановка проблеми. Підвищення ефективності підприємств є одним з основних питань функціонування підприємств в ринковому середовищі. Від вирішення цієї проблеми залежить фінансовий стан підприємства, конкурентоспроможність його продукції на ринку. Встановлення ринкових умов зумовлює потребу підвищення ефективності діяльності підприємства. Економічна ефективність діяльності підприємства з її багатограничними причинно-наслідковими зв'язками є найважливішою економічною категорією. Її категоріальний характер зумовлений нерозривним зв'язком з усіма об'єктивними законами, що діють в суспільстві, і відображенням стану виробничої діяльності

підприємства. В умовах широкого розвитку підприємства правильна, достовірна оцінка роботи підприємств дозволяє підвищити ефективність виробництва на основі дієвості економічних підойм і стимулів. У сучасних умовах господарювання для розвитку підприємства і збільшення прибутку необхідно максимальне використання всіх наявних ресурсів: економічних, фінансових, організаційних, кадрових, технічних тощо. У вигравші будуть ті підприємства, які активніше шукають і знаходять невикористані ресурси. Тому актуалізується питання щодо виокремлення напрямів підвищення ефективності діяльності підприємства в загальній системі управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дане питання досліджували такі вчені, як Герасимчук В. Г., Ковальчук І.В., Литвин Б.М., Фещенко О. П., Петрович Й.М., Покропивний С. Ф., Житна І.П., Сидорової А.В, Погребняк А.Ю., Шара Є.Ю., Марченко В.М., Круш П.В., Тульчинська С.О., Мартиненко В.П. та інших. У працях цих учених розкрито сутність понять «результативність» та «ефективність». Інші визначають критерії та системи показників ефективності виробництва.

Мета статті полягає в обґрунтуванні напрямів та формуванні основних рекомендацій щодо покращення показників діяльності

Виклад основного матеріалу. Важливою передумовою зростання ефективності (продуктивності) виробництва на підприємствах є достатній рівень розвитку і активна діяльність різноманітних інституцій ринкової, виробничої і соціальної інфраструктури. В сучасних умовах усі підприємства у процесі своєї інноваційної, виробничої і комерційної діяльності не можуть обходитись без відповідних послуг інноваційних фондів, товарно-сировинних бірж, бірж праці, фондових бірж, комерційних банків та інших інститутів ринкової інфраструктури. Неабиякий безпосередній вплив на результативність діяльності підприємств, рівень ефективності їх виробництва в цілому справляє належний розвиток і високоякісне функціонування виробничої інфраструктури – комунікацій, транспорту, гуртової і роздрібною торгівлі, спеціалізованих інформаційних систем тощо.

Рівень економічної та соціальної ефективності виробництва залежить від численних чинників, що її визначають. Усі чинники доцільно класифікувати за обмеженою кількістю ознак, що сприяє визначенню головних напрямків і шляхів підвищення ефективності виробництва на підприємстві.

Класифікація великої різноманітності чинників зростання ефективності (продуктивності) може здійснюватись за трьома ознаками:

- видами витрат і ресурсів (джерелами підвищення);
- напрямками розвитку і удосконалення виробництва; У місцем реалізації у системі управління виробництвом.

Групування чинників за першою ознакою уможливорює досить чітке визначення джерел підвищення ефективності, зростання продуктивності праці (економія витрат живої праці), зниження фондомісткості

(капіталомісткості) і матеріаломісткості продукції, поліпшення використання природних ресурсів. Активне використання перелічених напрямків підвищення ефективності виробництва передбачає здійснення комплексу заходів, які за своїм змістом характеризують основні шляхи і процеси розвитку і удосконалення виробництва (друга ознака групування чинників). Визначальними напрямками є перш за все прискорення темпів науково-технічного і організаційного прогресу (створення нових і удосконалення існуючих технологій, конструкційних матеріалів, засобів праці і інноваційного наповнення кінцевої продукції; механізація і автоматизація виробничих процесів; запровадження прогресивних методів і форм організування виробництва і праці; побудова і регулювання ринкового механізму господарювання).

Практично найбільш важливою слід вважати класифікацію чинників ефективності за місцем реалізації у системі управління виробництвом (третя ознака групування чинників), особливо виокремлення з них двох категорій чинників – внутрішніх (внутривиробничих) і зовнішніх (національно-господарських).

Можливі напрямки реалізації впливу внутрішніх і зовнішніх чинників підвищення ефективності виробництва (діяльності підприємства) неоднакові за ступенем дії (впливу), використання і контролю. Тому для вирішення важливих практичних завдань господарювання, керівники і відповідні спеціалісти (менеджери) повинні володіти всебічними знаннями щодо масштабів дії, форм контролю і використання найбільш істотних внутрішніх і зовнішніх чинників підвищення ефективності на різних рівнях управління виробництвом. Підприємство може і повинно постійно контролювати процес використання внутрішніх чинників шляхом розробки і послідовного здійснення власної програми підвищення ефективності виробництва, а також враховувати вплив на неї зовнішніх чинників – економічної і соціальної політики держави, діяльності національних інституційних організацій, розвитку інфраструктури і структурних змін у суспільстві.

Технологічні нововведення, особливо сучасні форми автоматизації і інформаційні технології справляють чи не найбільш істотний вплив на рівень і динаміку ефективності виробництва. За принципом ланцюгової реакції вони викликають суттєві зміни в технічному рівні і продуктивності технологічного устаткування, методах і формах організування трудових процесів, підготовці і кваліфікації персоналу.

Зростанню продуктивності діючого устаткування сприяють належне організування ремонтно-технічного обслуговування, оптимальні строки його експлуатації, забезпечення необхідної пропорційності в пропускній спроможності технологічно пов'язаних його груп (одиниць), чітке планування завантаження у часі, підвищення змінності роботи, скорочення внутрішніх витрат робочого часу тощо.

Проблема економії і зменшення споживання сировини, матеріалів, енергії має бути під постійним контролем відповідних спеціалістів

підприємств з матеріаломістким і енергомістким виробництвом. Нагальне завдання ресурсозбереження на таких підприємствах може позитивно розв'язуватись шляхом запровадження маловідходної та безвідходної технології, збільшення виходу корисної продукції з одиниці використаного матеріалу, заміни імпортованих сировини і матеріалів матеріальними ресурсами вітчизняного виробництва, раціоналізації управління виробничими запасами і розвитку ефективних джерел їх постачання. Самі вироби, їх якість та дизайн також є важливими чинниками ефективності. Передові підприємства постійно контролюють застосування своїх технічних досягнень у конкретних виробках, що користуються великим попитом на ринку. Проте для досягнення високої продуктивності підприємства просто корисності товару недостатньо. Пропоновані підприємством для продажів вироби мають появитись на ринку у потрібному місці, у потрібний час.

Основним джерелом і визначальним чинником зростання ефективності виробництва (діяльності підприємства) є його працівники – керівники, підприємці, спеціалісти, робітники. Продуктивність їх праці багато де в чому визначається методами, технікою, особистим умінням, знаннями, відношенням до праці та здібністю виконувати ту або іншу роботу. Ділові якості працівників найбільш повно можуть проявлятися в умовах функціонування на підприємстві потужного і гнучкого мотиваційного механізму. Продуктивність праці буде зростати тоді, коли керівництво підприємства матеріально і морально заохочує до використання творчих здібностей усіх категорій працівників, проявляє інтерес до їх особистих проблем життєдіяльності, сприяє створенню і підтриманню сприятливого соціального мікроклімату, а також у межах своїх повноважень і можливостей підприємства здійснює соціальний захист людей, гарантує їх зайнятість тощо.

Ефективність підприємства складна характеристика. Для того, щоб повноцінно проаналізувати діяльність підприємства, зробити чіткі висновки про його стан, необхідно розглядати систему показників в сукупності. Оптимальним періодом для порівняння показників вважається відрізок часу в три-п'ять років. Саме за цей час можна чітко відстежити ту або іншу динаміку, виявити певні закономірності й сформулювати план дій щодо усунення існуючих відхилень.

Оцінка ефективності проводиться з певною метою – оцінювання розвитку бізнесу, оцінювання доцільності інвестування капіталу, для конкретних споживачів такої інформації (власники підприємства, менеджери, інший персонал), на певному рівні в межах підприємства, можна здійснювати оцінку ефективності діяльності підприємства в цілому, а можна – ефективність використання окремих груп його активів. Застосовують кілька методичних підходів щодо здійснення оцінки ефективності.

Таблиця 1 – Методичні підходи щодо здійснення оцінки ефективності

ПІДХІД	СУТЬ ВИКОРИСТАННЯ
Традиційний підхід	заснований на класичній моделі Дюпона «Рентабельність капіталу», визначає оцінку ефективності на основі двох груп показників: узагальнюючих – показників першого рівня, які відображають ефективність діяльності підприємства в цілому, порівнюючи результативні показники з витратами усіх ресурсів, та показників другого рівня, які відображають оцінювання ефективності використання окремих видів ресурсів підприємства.
Багаточинниковий підхід	вивчається в науковій економічній літературі, однак на практиці зустрічається вкрай рідко. Відображає використання агрегованих індексів ефективності, що є водночас складними для інтерпретації, а тому і не стали загальновизнаними.
Концепція «Performance Management»	оцінка ефективності діяльності на основі концепції «Performance Management» відображає використання так званої збалансованої системи індикаторів, яка включає різні фінансові й нефінансові показники, за допомогою яких можна комплексно оцінити вартість підприємства й ефективність його діяльності. Другорядне місце в даній системі займають показники рентабельності, а основним є економічна додана вартість.

Джерело: складено автором на основі

Для оцінки ефективності діяльності підприємства необхідно базуватися на аналізі багатьох фінансових показників, таких як чистий прибуток, рентабельність реалізації, ринкова вартість підприємства. Але, при формуванні списку фінансових коефіцієнтів, на підставі яких потрібно ухвалювати стратегічні розв'язки, необхідно брати до уваги переваги та недоліки використання цих показників на практиці.

Значний (за деякими оцінками – переважний) внесок у зростання ефективності (продуктивності) функціонування може забезпечувати сучасна добре організована система управління, під контролем якої знаходяться ресурси і результати діяльності підприємства. Складовою частиною такої системи є стиль управління – типовий м'який чинник підвищення ефективності діяльності підприємства. Кожен керівник, підприємець чи менеджер підприємства мусить знати, що абсолютно досконалого стилю управління для усіх випадків не існує. Загальна ефективність діяльності підприємства залежить від того, коли, де, як і по відношенню до кого застосовується відповідний стиль управління. Відомо, що стиль управління, в якому поєднані професійна компетентність, діловитість і висока етика взаємовідносин між людьми, впливає практично на всі види і напрямки діяльності підприємства. Від нього залежить, в якій мірі враховуються зовнішні чинники зростання ефективності виробництва на тому чи іншому підприємстві.

На рівень продуктивності кожного окремого підприємства безпосередній чи непрямий вплив справляють зовнішні чинники ефективності виробництва. Проте самі підприємства не можуть активно їх контролювати. Ось чому ці чинники слід знати і вивчати, зрозуміти їх дію (вплив) і приймати до уваги при розробці (плануванні) і здійсненні програм підвищення ефективності виробництва на підприємствах. У зв'язку з цим стає очевидною необхідність суттєвої характеристики і окреслення напрямків дії окремих зовнішніх чинників ефективності (продуктивності). Так, здійснювана державою (урядом) економічна і соціальна політика істотно впливає на ефективність суспільного виробництва через: практичну діяльність урядових установ і державних структур; різноманітні види законодавства; фінансові заходи і стимули (податки, тарифи, фінансова підтримка великих науково-технічних і виробничих проектів, фінансування соціальних програм, регулювання процентних ставок для кредитів); установлювані та контрольовані економічні правила і нормативи (регулювання доходів і оплати праці, контроль за цінами, ліцензування зовнішньоекономічної діяльності тощо); створення ринкової, виробничої і соціальної інфраструктури; макроекономічні структурні зміни; програми роздержавлення власності і приватизації державних підприємств; комерціалізації організаційних структур невиробничої сфери тощо.

Ефективність діяльності підприємства залежить від багатьох чинників – внутрішніх і зовнішніх (по відношенню до підприємства), важливим завданням держави є створення на національному рівні не лише відповідних економічних, соціальних, політичних і законодавчих, але й організаційних умов підвищення продуктивності виробничо-економічних систем. Такі умови зокрема забезпечуються шляхом заснування і постійного функціонування на національному, регіональному чи галузевому рівнях спеціальних інституційних механізмів – організацій (дослідно-впроваджувальних і навчальних центрів, інститутів, асоціацій), діяльність яких зорієнтована на: визначення і розв'язання основних проблем підвищення ефективності (продуктивності) різних виробничо-економічних систем і економіки в цілому; практичну реалізацію стратегії і тактики розвитку національного господарства, здійснюваних на відповідних рівнях управління; підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації менеджерів та інших кадрів для ринкової економіки.

Висновки. Підсумувавши вище сказане можна стверджувати, що ефективність підприємства представляє собою комплексну оцінку кінцевих результатів використання основних і оборотних фондів, трудових і фінансових ресурсів та нематеріальних активів.

Показники ефективності, можливість її застосування та оцінки ефективності заходів проводяться з метою розвитку підприємства. Але оцінки фінансових показників замало, необхідно і звертати значну увагу показникам, які відображають сам процес виробничо-господарської діяльності підприємства.

Після проведення досліджень можна використовувати такий перелік показників ефективності діяльності, що побудовано на підставі зазначених принципів, має включати кілька груп:

- узагальнюючі показники ефективності виробництва (діяльності);
- показники ефективності використання праці (персоналу);
- показники ефективності використання виробничих (основних та оборотних) фондів;
- показники ефективності використання фінансових коштів (оборотних коштів та інвестицій).

Список використаних джерел

1. Абдула К. Н. (2015) Корпоративне управління: процес, стратегії, технології: колективна монографія.
2. Погребняк А. Ю. (2014), Напрями удосконалення методичних підходів до оцінки ефективності механізму антикризового управління на підприємствах машинобудування, Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки» (7). Частина 3.
3. Тюленева Ю.В. (2013), Современные действующие механизмы управления рисками предприятия в Украине, Современный научный вестник: научнотеоретический и практический журнал (№ 25(164)).
4. Шемет Я.В., Тульчинська С.О., (2013), Сучасні підходи до управління конкурентоспроможністю підприємства, Актуальні проблеми економіки та управління, Режим доступу: <http://probl-economy.kpi.ua/pdf/2013-32.pdf>

Погребняк А.Ю.

к.э.н., ст.преподаватель, КПИ им. ИгоряСикорского

Медведева А.Д.

студентка, КПИ им. ИгоряСикорского

НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассматривается эффективность как один из ключевых аспектов функционирования предприятия в рыночной среде. Доказано, что важной предпосылкой роста эффективности (производительности) производства на предприятиях является достаточный уровень развития и активная деятельность различных институтов рыночной, производственной и социальной инфраструктуры. Уровень экономической и социальной эффективности производства зависит от многочисленных факторов, ее определяющих. Выделены классификационные признаки факторов роста эффективности.

Рассмотрены методические подходы по осуществлению оценки эффективности. Определено, что для оценки эффективности деятельности предприятия необходимо базироваться на анализе многих финансовых показателей, таких как чистая прибыль, рентабельность реализации, рыночная стоимость предприятия. Однако, при формировании списка финансовых коэффициентов, на основании которых нужно принимать стратегические решения, необходимо принимать во внимание преимущества и недостатки использования этих показателей на практике.

Доказано, что показатели эффективности, возможность ее применения и оценки эффективности мероприятий проводятся с целью развития предприятия. Но оценки финансовых показателей недостаточно, необходимо и обращать значительное

внимание показателям, которые отражают сам процесс производственно-хозяйственной деятельности предприятия.

Ключевые слова: предприятие; эффективность; результативность; факторы эффективности; производительность.

Pohrebniak A.Yu.,

Ph.D., Senior Lecturer, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

Medvedeva A.D.

student, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

DIRECTIONS OF IMPROVEMENT OF EFFICIENCY OF THE ACTIVITY OF THE ENTERPRISE

The article considers efficiency as one of the key aspects of the functioning of an enterprise in a market environment. It is proved that an important prerequisite for the growth of productivity (productivity) of production at enterprises is the sufficient level of development and active activity of various institutions of market, industrial and social infrastructure. The level of economic and social efficiency of production depends on many factors that determine it. The classification signs of efficiency growth factors are singled out.

The methodical approaches to performance evaluation are considered. It is determined that in order to assess the effectiveness of an enterprise, it should be based on the analysis of many financial indicators such as net profit, profitability of implementation, market value of the enterprise. However, when formulating a list of financial ratios on which to base strategic decisions, it is necessary to take into account the advantages and disadvantages of using these indicators in practice.

It is proved that the indicators of efficiency, the possibility of its application and evaluation of the effectiveness of the measures are carried out with the aim of developing the enterprise. But the evaluation of financial indicators is not enough, it is necessary and pay considerable attention to the indicators that reflect the process of production and economic activity of the enterprise.

Keywords: enterprise; efficiency; efficiency; efficiency factors; productivity.

Погребняк А.Ю.

anna.u.pogrebnyak@gmail.com

Медведєва А.Д.

anna.u.pogrebnyak@gmail.com